HE 52/2026 vp käsittelyn yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriölle esitettiin kaksi kysymystä, joihin toivottiin kirjallista vastausta:

1) Miten käytännössä järjestetään asuminen ja ravinto laittomasti maassa oleskeleville? Taustana kysymykselle oli toimeentulolainsäädännön muutokset asiaan liittyen.

Vastaus:

Sääntelyä siitä, kenellä on oikeus täysimääräiseen toimeentulotukeen (toimeentulotukilaki (1412/1997) 27 §:n 1 mom.), täsmennettiin 1.2.2026 voimaantullen mm. oleskeluluvan voimassaoloa koskevalla vaatimuksella. Täsmennys ei vaikuttanut siihen, mitä käytännössä toimeentulotukea saavat ne, jotka eivät saa täysimääräisesti tukea. Heitä koskee toimeentulotukilain 27 §:n 2 momentti, jonka mukaan ”Jokaisella maassa oleskelevalla henkilöllä on kuitenkin oikeus saada kiireellisessä tilanteessa tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu”. Tätä toista momenttia säädettäessä esitöissä (HE 127/2022 vp) on kuvattu, että useimmiten välttämättömyystarvikkeisiin on tulkittu kuuluvan ravinto, välttämättömät lääkkeet ja vaatteet sekä majoitus. Tuen vähimmäismäärää ei ole nähty mahdolliseksi määritellä laissa yksiselitteisesti, koska tuen tulisi perustua tilannekohtaiseen harkintaan.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 §:n mukaan jokaisella hyvinvointialueella oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Lähtökohtaisesti tuen tarve voi koskea kaikkia sosiaalihuoltolaissa tarkoitettuja palveluja, mutta 12 §:n mukainen edellytys välttämättömyydestä käytännössä tarkoittaa, että välttämättöminä palveluina annetaan sosiaalityötä/ohjausta, majoitusta, lääkkeitä ja muita välttämättömäksi katsottuja tarvikkeita esimerkiksi lapsiperheiden osalta vauvan välttämättömät tarvikkeet ja tarvittavaa toppavaatetusta pakkasella. Yksittäisiä asiakkaita on ollut ympärivuorokautisen asumispalvelun piirissä esim. muistisairaita vanhuksia ja vaikeasti vammaisia henkilöitä. Lastensuojelupalvelut järjestetään kaikille alueella oleskeleville lapsille, mikäli niiden tarvetta on.

Työnjako toteutuu siten, että Kela myöntää toimeentulotukilain 27 §:n 2 momentin nojalla kiireellisen tuen maksusitoumuksin ravintoon ja kiireellisiin lääkkeisiin. Hyvinvointialueiden järjestämässä sosiaalihuollossa sosiaalihuoltolain 12 §:n nojalla arvioidaan tarve tilapäiseen majoitukseen sekä mahdolliset muut erityiset tarpeet.

2) Onko viranomaisilla yleistä ilmoitusvelvollisuutta ilmoittaa maassa laittomasti oleskelevasta henkilöstä tällaisen henkilön kohdatessaan [oletettavasti tarkoitettiin Maahanmuuttoviranomaisille tai poliisille]

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lainsäädännössä ei säädetä velvoitteesta ilmoittaa laittomasti maassa oleskelevasta henkilöstä. Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluiden yhteydessä saatuja koskee lähtökohtainen salassapitovelvollisuus, josta poikkeaminen vaatii lailla säätämistä, ja laittomasti maassa oleskelun osalta tällaista mahdollisuutta tai velvollisuutta ei ole säädetty.

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan vastaavaan velvoitetta ei ole myöskään sisäministeriön hallinnonalan lainsäädännössä, mutta valiokunta voi tarvittaessa pyytää asiasta lisätietoja sisäministeriöltä.

Merituuli Mähkä

Hallitusneuvos

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto